

คำที่ไม่ใช่คำคำเดียวกัน

คำบางคำมีไวยากรณ์ทั้งในภาษาสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน บางกรณีเป็นคำซึ่งมีรูปเหมือนกัน บางกรณีเป็นคำซึ่งมีความหมายเหมือนกัน แต่ในกรณีเหล่านี้ไม่ได้ถือว่าเป็นคำเดียวกัน คำเหล่านี้อาจแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ

3.1 คำซึ่งมีรูปเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกันและอยู่ในหมวดคำคนละหมวด

3.2 คำซึ่งมีความหมายเหมือนกันและอยู่ในหมวดคำเดียวกัน แต่มีรูปต่างกัน

3.1 คำซึ่งมีรูปเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกันและอยู่ในหมวดคำคนละหมวด

คำบางคำมีไวยากรณ์ทั้งในภาษาสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน แต่ไม่ได้ถือว่าเป็นคำเดียวกัน เพราะมีรูปเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกันและอยู่ในหมวดคำคนละหมวด เมื่อสังเกตดูจากวิธีใช้และความหมายแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ในภาษาสมัยก่อนยังถือว่าเป็นคำสองคำเรียงกัน แต่ปัจจุบันถือเป็นคำเดียว เช่นคำต่อไปนี้

จดหมาย คำว่า จด เป็นคำกริยา มีความหมายตามพจนานุกรมว่า "หมายไว้, เขียนไว้"

คำว่า หมาย เป็นคำกริยา มีความหมายตามพจนานุกรมว่า "มุ่ง, คาด, กะ, กำหนด"

คำว่า จดหมาย เป็นคำนาม มีความหมายตามพจนานุกรมว่า "หนังสือที่มีไปมาถึงกัน"

(สมัยก่อน) ใช้คำว่า จดหมาย (จด - หมาย) น่าจะถือเป็นคำกริยาสองคำเรียงกัน มีความหมายว่า "จดไว้, หมายไว้, เขียนไว้, หรือ กำหนดไว้"

(ปัจจุบัน) ใช้คำว่า จดหมาย ถือเป็นคำนามคำเดียว มีความหมายตรงตามพจนานุกรมว่า "หนังสือที่มีไปมาถึงกัน"

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "มิ่งทเวะกับผู้มีชอดีคนจึงจดหมายเอาถ้อยคำที่ทากรทำเพลง

ทั้งสี่ประตูเมืองไคแมนย่าแล้วก็กลับมายังเมืองตะเกิง" (ราช. 117)

ตามตัวอย่างนี้คำว่า จดหมาย น่าจะถือว่าเป็นคำกริยาสองคำเรียงกัน ใช้ในความหมายว่า "จดไว้, หรือ เขียนไว้"

"ถ้าแลพี่น้องลูกหลานสาขาญาติไปรับราชการอยู่เมืองไกล ให้เอาทรัพย์สินซึ่งเป็นส่วนแบ่งปันแห่งผู้จะไคนั้นใหญ่โตพิจารณา จดหมายไว้"

(3 กฏ. 37)

"ถ้าเปิดไคคียบให้จดหมายไว้ให้พื้นเทียนจงเท่ากันค้าย ไสนับเส้นให้เท่ากัน ให้ทำไม้ตั้งเทียน เมื่อตามเทียนถ้าแมลงวัน แลสิ่งใด ๆ จับเทียนข้างหนึ่งเทียนดับก็คียบเองก็คิ ให้เอาผู้นั้น เปนแพ"

(2 กฏ. 112)

ตามตัวอย่างเหล่านี้คำว่า จดหมาย น่าจะถือว่าเป็นคำกริยาสองคำเรียงกัน ใช้ในความหมายว่า "เขียนไว้, หรือ กำหนดไว้"

รัชกาลที่ 3 "เขมรชกถามจดหมายเอาถ้อยคำข้าพเจ้ากับคำอายุโทนเครื่องนาง อายคาย อายเวียนญวน"

(ทัพญวน. 21)

ตามตัวอย่างนี้คำว่า จดหมาย น่าจะถือว่าเป็นคำกริยาสองคำเรียงกัน ใช้ในความหมายว่า "จดไว้"

รัชกาลที่ 4 "เมื่อชำระไคเพียงไคประการไค ก็ให้จดหมายบอกไปแกกงสุล

อย่าให้คนนอกกว่าไคว่า ไม่ชำระไม่เอาชำระ" (ประกาศ. 215)

ตามตัวอย่างนี้คำว่า จดหมาย น่าจะถือว่าเป็นคำกริยาสองคำเรียงกัน ใช้ในความหมายว่า "หมายไว้"

"เมื่อผู้ครองแผ่นดินจะตั้งผู้สำหรับตัดสินความ ก็ยอมให้คนทั้งปวง

เลือกแล้วจดหมายหรือ เขามาส่งต่อ เจ้าพนักงาน" (ประกาศ. 282)

ตามตัวอย่างเหล่านี้คำว่า จดหมาย น่าจะถือว่าเป็นคำกริยาสองคำเรียงกัน ใช้ในความหมายว่า "จดไว้"

รัชกาลที่ 5 "วิไลยศคนโบราณฤาคนเภา ๆ ทุกวันนี้ก็มี ถ้าจะจดหมาย
เป็นคำหรับคำราอันใด มักจะจดย่อ ๆ ใหญ่ที่ไปอ่านนั้นไม่ใคร
จะเข้าใจต้องไต่ถามควยปากอีกทีหนึ่ง" (ดียบสองเดือน. 107)
ตามตัวอย่างนี้คำว่า จดหมาย น่าจะถือว่าเป็นคำกริยาสองคำเรียงกัน ใช้ใน
ความหมายว่า "จดไว้, เขียนไว้"

✓ ชอบกล คำว่า ชอบกล ตามอักษรวิธานศรัพท์ น่าจะถือเป็นคำคำเดียวเหมือนสมัย
ปัจจุบัน คือหมายความว่า "เป็นสิ่งของปลาด, เหมือนอย่างนาระกา (1) เป็นต้น, ฤาคนทำ
การปลาดคี่นั้นเอง" (185) แต่ตามความหมายในพจนานุกรม ๆ อาจจะได้ว่าเป็นคำสองคำ
เรียงกันคือ ชอบ-กล หมายความว่า "ต้องควยชั้นเชิง, เข้าที่" และอาจจะได้ว่าเป็นคำเดียว
เหมือนในอักษรวิธานศรัพท์ คือ ชอบกล หมายความว่า "แปลก"

(สมัยก่อน) ใช้คำว่า ชอบกล (ชอบ-กล) น่าจะถือเป็นคำกริยา กับ คำนามเรียงกัน
มีความหมายตรงตามพจนานุกรม ๆ ว่า "ต้องควยชั้นเชิง, เข้าที่"

(ปัจจุบัน) ใช้คำว่า ชอบกล ถือเป็นคำกริยาคำเดียว มีความหมายตรงตาม
อักษรวิธานศรัพท์ว่า "ประหลาด, หรือ แปลก" และตรงตาม
พจนานุกรม ๆ ว่า "แปลก"

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "เราจะให้ทหารกับจุมพทวารสี่พันลอบยกอ้อมไป เห็นป่า
แลเขาอันใดเป็นทางชอบกลก็ให้ตั้งชุมนุมอยู่" (สาม. 840)
"อนึ่งซึ่งจะตั้งค่ายอยู่นี้ก็ไม่ชอบกลหาเป็นที่ไชยภูมิไม่ จำจะยก
ถอยไปตั้งอยู่ ณ เมืองตะเกิงจึงจะทำถนัด" (ราช. 443)
ตามตัวอย่างเหล่านี้คำว่า ชอบกล น่าจะถือว่าเป็นคำกริยากับคำนามเรียงกัน
ใช้ในความหมายว่า "ต้องควยชั้นเชิง"

¹ สมัยปัจจุบันเรียกว่า นาฬิกา

“ที่ 7 นั้นรูปพรรณก็ชอบกลอยู่ ครั้นจะทรงพระกรุณาชูปได้ยง
เป็นเจ้าจอมอยู่งานก็ทรงเห็นว่ามีความกระตือรือร้น ศึกษามากเกิน

การไป”

(ประกาศ. 300)

รัชกาลที่ 5 “อีกอย่าง 1 ลูกจ้างเป็นเจ้าของตนเอง คือพวกลูกจ้าง
ช่วยกันลงทุนคนละเล็กคนละน้อยเป็นบริษัท แล้วทำการบริษัทนั้น
แบ่งกันเอง อย่างนี้ชอบกล แต่ไปขัดข้องข้อใหญ่ที่การค้าขาย
ไซ้แคววตองการปัญญาเป็นใหญ่”

(วชิรญาณ. 3/261)

“ถ้าจะคิดวาทตำแหน่งพระอินทกุมารพระจันทกุมารนี้ จะเป็น
ตำแหน่งพระอินทมนตรีศรีจันทกุมารคน 1 พระมงคลรัตนราชมนตรี
ถ้าจะเติมศรีอินทกุมารเข้าอีกคน 1 ก็จะทำให้เข้ากันได้ชอบกลอยู่”

(ดิบตองเดือน. 324)

รัชกาลที่ 6 “พระยาวิเชียรปราการซึ่งแจ้ววาคลองนี้ออกไปต่อกับลำน้ำ
แควน้อย เพราะฉะนั้นเข้าใจว่าเป็นลำน้ำเก่า ก็ชอบกลอยู่
เลยยอมเห็นตามควย”

(พระร่วง. 5)

“อย่างไรจึงสวดคุณ เราเห็นว่า คงเกิดขึ้นในหมู่มิไม่เข้าใจ
บาปี่ สวดเข้าด้วยกันเป็นอันทานกันเอง รูปหนึ่งสวดผิด การสวด
ยอมลม ฐโคงาย เป็นวิธีชอบกลอยู่”

(พระประวัติ. 48)

ตามตัวอย่างเหล่านี้คำว่า ชอบกล น่าจะถือว่าเป็นคำกริยากับคำนามเรียงกัน
ใช้ในความหมายว่า “เข้าที่”

ข้อสังเกต 1) ในภาษาปัจจุบัน คำว่า ชอบกล ใช้ในความหมายว่า “แปลก” เท่านั้น
จะไม่ใช้ในความหมายว่า “ต้องด้วยขึ้นเชิง, หรือ เข้าที่” เลย นอกจากในสำนวนซึ่งเป็น
ความปฏิเสธว่า “ไม่ชอบมาพากล” หมายความว่า “ไม่เข้าที่” เช่น

“เมื่อพิจารณาเห็นว่าบ้านหลังนั้นมีลักษณะไม่ชอบมาพากล เขาจึงย้ายมาเสีย”

สำนวนซึ่งเป็นการปฏิเสธว่า “ไม่ชอบมาพากล” นี้ ในภาษาสมัยรัชกาลที่ 6

ก็มีที่ใช้ เช่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 6 “ถ้าข้าศึกสงสัยว่ามีอะไรไม่ชอบมาพากลอยู่แล้ว ก็อาจจะใช้

ไฟฉายส่องตรวจดู หรือยิงกระสุนพลูให้สว่างเห็นตัวผู้ซุกได้”

(สงคราม. 8)

ตามตัวอย่างนี้ สำนวนว่า "ไม่ชอบมาพากล" น่าจะใช้ในความหมายว่า "ไม่เข้าที่" ในสมัยปัจจุบัน สำนวน "ไม่ชอบมาพากล" จะต้องมีคำว่า ไม่ อยู่ด้วยเสมอ แต่ในภาษาสมัยก่อน อาจใช้ว่า "ชอบมาพากล" ตามคำพัง โดยไม่ต้องมีคำว่า ไม่ ก็ได้ และมีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า "ชอบกล" คือ หมายความว่า "ต้องควยชั้นเชิง, หรือ เข้าที่" เช่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "เล่าปี่จึงพิเคราะห์ที่ภูมิฐานบ้านเรือน เห็นสอาดสะอาด

ชอบมาพากล แม่เทศการอนก็มีไครอน"

(สาม. 567)

รัชกาลที่ 5 "หรือ เคื่อนหงายคลื่นลมสงบชอบมาพากลก็ยกทึบเพลงอาไหล

ออกตั้งที่คาค่ำ เล่นเตนรำหรือร้องเพลงคอนเสิดกันเป็นการใหญ่

สนุกสนาน"

(วชิรญาณ. 1/76)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ "ชอบมาพากล" น่าจะใช้ในความหมายว่า "เข้าที่"

2) ในภาษาปัจจุบัน เมื่อเป็นความปฏิเสธจะไม่ใช้ว่า "ไม่ชอบกล" ในความหมายว่า "ไม่ต้องควยชั้นเชิง, หรือ ไม่เข้าที่" เลย แต่ในภาษาสมัยก่อนอาจใช้ได้ เช่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 "ตัวข้าพเจ้า ถ้าจะฝากหนังสือถึงผู้หญิงที่ผิวเขามี ข้าพเจ้า

เคยฝากถึงผิวเขาให้ผิวเขาให้แกเมียเขาเอง ครั้นจะให้ผู้อื่น

ไปส่งแกผู้หญิงที่เป็นเมียเขานั้นเห็นว่าไม่ชอบกล"

(หัตถ. 73-4)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า ไม่ชอบกล น่าจะหมายถึง (ไม่ ชอบ-กล) คือใช้ในความหมายว่า "ไม่ต้องควยชั้นเชิง, ไม่เข้าที่"

3) คำว่า ชอบกล มีความหมายตามอักขรราชธานศรียที่ว่า "คือเป็นดีของปลา, เหมือนอย่างนาระกาเป็นคน, ถูคนทำการปลาคืนตัวเอง" (185) แต่ตามตัวอย่างที่พบในภาษาร้อยแก้ว ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 คำนี้ยังไม่เคยใช้ในความหมายว่า "แปลก" เลย เมื่อต้องการใช้ในความหมายว่า "แปลก" จะใช้คำว่า พิกัด เช่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "แลเห็นชายผู้หนึ่งออกมาจากหุบเขา มีเท้าสั้นข้างหนึ่ง จักหุ่สอน

รูปร่างพิกัดประหลาดเป็นผู้วิเศษ"

(สาม. 1004)

รัชกาลที่ 5 "ข้าพเจ้าได้เข้าไปดูในห้องเขียนนี้ สองจับปลาที่เขาแขวนไว้

แข่งเหมือนทำควยข้างอินเดียวกับเบอ คุณพิกลแท้ ๆ"

(วชิรญาณ. 1/61)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ทั้งคำว่า พิกล และ ชอบกล ใช้ในความหมายอย่างเดียวกัน คือ "แปลก" เช่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 6 "ฉันสังเกตว่าไม่มีใครนอกจากคนรูปร่าง พิกล คนหนึ่ง ซึ่งกำลังเดินข้ามโคงสะพานและตรงมา"

(ดุสิตสมิต. 8.82/45)

"เมืองกำแพงเพชรนี้รูป ชอบกล ไม่ใช่เป็นรูปสี่เหลี่ยม กำแพงด้านตะวันออกตะวันตกยาวกว่าด้านเหนือด้านใต้ หลายส่วน"

(พระร่วง. 15)

"เครื่องศิลาฝีมือขอมแต่โบราณที่พบในแดนกรุงกัมพูชา นึกกับที่พบในประเทศของเรา ชอบกล อยู่อย่างหนึ่งที่ทางกรุง กัมพูชา เป็นเทวรูปข้างศาสนาพราหมณ์เป็นพื้น พระพุทธรูปมีน้อย" (นครวัด. 20)

"มีอักษรจารึกไว้ที่กรอบประตูทั้งสามของ แต่ คำจารึกนั้น ชอบกล หนักหนา ขึ้นต้นว่า เดือน 10 ขึ้น 9 ค่ำ วันอาทิตย์ มหาศักราช 933 (พ.ศ. 1554) กรมตำรวจไคกระทำ สัตย์สาบาล เช่นนั้น ๆ มีคำสาบาลเต็มความอย่างสาบาลถือน้ำ คอลงไปจารึกชื่อผู้ใดสาบาลเป็นนายตำรวจอยู่ ณ เมืองต่าง ๆ พิเคราะห์เหตุความที่จารึกนางงสนเทหยังนัก"

(นครวัด. 95)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ ทั้งคำว่า พิกล และ ชอบกล น่าจะใช้ในความหมายว่า

"แปลก"

ต้องการ คำว่า ต้องการ ตามความหมายในอักษรวิธานศัพท์ น่าจะถือว่าเป็นคำ สองคำเรียงกัน คือ แปลว่า "ถูกงาน, คือถูกการนั้น..." (245) ตามความหมายนี้ คำว่า ตอง แปลว่า "ถูก" ตอง-การ แปลว่า "ถูกงาน, ถูกการ" และตามความหมายในพจนานุกรม ๆ ถือว่าเป็นคำคำเดียวคือ แปลว่า "อยากได้"

- (สมัยก่อน) ใช้คำว่า ตองการ (ตอง-การ) ถือเป็นคำกริยากับคำนามเรียงกัน มีความหมายตรงตามอักษรวิธานศัพท์ว่า "ถูกงาน, หรือ ถูกการ"
- (ปัจจุบัน) ใช้คำว่า ตองการ ถือเป็นคำกริยาคำเดียว มีความหมายตรงตาม พจนานุกรม ๆ ว่า "อยากได้"

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ขุนทวนมีความโกรธคิดแค้นเลาป่านัก เอาศีลาฬหะหมึกทิ้งลง กับพันตึกจนสินค้านั้นแตกกระจายไป เทียนเผาจึงว่า ถึงท่านจะโกรธ สักเท่าใดก็หาตองการไม่ ข้าพเจ้าเห็นว่าคันทนกับพัวเจียงซึ่งท่าน ไหยกตามไปนั้นจะมีไคตัวเลาป่านมา เพราะนางซุนฮุยนิ่นองสาว ท่านมีสติปัญญา แลวมารดาท่านก็รักเสมอชีวิต นางก็พร้อมใจไป ควยเลาป่านี้ เห็นทหารทั้งปวงจะเกรงอยู่ไม่อาจเข้าจับกุมไค" (สาม. 792)

"มาเจียวคนนี้ออกคตัญญอเจ้าหาความสัตย์มิไค ตองการอะไร จะไปค่านับ ผิดก็สูญตายในเมืองตี๊กวา" (สาม. 932)

รัชกาลที่ 4 "ถ้าเห็นว่าจะไม่ทันก็ไคไคไม่ฝากไป เพราะหนังสือจะไป พลัดกับเหตุเสียไม่ตองการ" (หัตถด. 128)

"ถึงพระราชสาสนแลหนังสือเสนาบดี ณ กรุงลอนดอน ก็จงส่งมาตรงถึงเขอรอเบิตจอมเบิกให้ส่งที่กรุงนี้เทอญ ไม่ตอง ส่งมาอองกงอ้อมไปให้ป่วยการวันไม่ตองการ" (หัตถด. 122)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า ตองการ น่าจะถือเป็นคำกริยากับคำนามเรียงกัน คือ ตอง-การ ใช้ในความหมายตามอักษรวิธานศัพท์ว่า "ถูกงาน, คือถูกการนั้น"

๕. รับสั่ง คำว่า รับสั่ง ตามความหมายในอักษรวิธานศัพท์น่าจะถือเป็นคำคำเดียว คือ แปลว่า "คำรับว่า ขอรับ, ว่าเจาคะ, ว่าพักคะ, ว่าเออ, แกคนผู้สั่งการอันใด ๆ นั้น"

(597) และตามความหมายในพจนานุกรม ๆ คำนี้ก็น่าจะถือเป็นคำเดียว คือ แปลว่า "คำสั่ง (สำหรับเจ้านาย)" แต่ตามตัวอย่างที่อ่านพบในหนังสือร้อยแก้วสมัยก่อน ปรากฏว่า คำว่า รับสั่ง น่าจะถือเป็นคำสองคำเรียงกัน คือ

- (สมัยก่อน) ใช้คำว่า รั้งสั่ง (รั้ง-สั่ง) ถือเป็นคำกริยากับคำนามเรียงกัน มีความหมายว่า "รั้งคำสั่ง"
- (ปัจจุบัน) ใช้คำว่า รั้งสั่ง ถือเป็นคำนามคำเดียว มีความหมายตรงตาม พจนานุกรม ๆ ว่า "คำสั่ง (สำหรับเจ้านาย)"

ตัวอย่าง

- รัชกาลที่ 1 "ขงเบ้งจึงทูลว่า ตัวข้าพเจ้าชราถึงเพียงนี้แล้ว แลก็รั้งสั่ง พระเจ้าเลาปี่ไว้จึงตั้งใจทำนุบำรุงแผ่นดินของพระองค์" (สาม. 1416)
- "นายซางรั้งสั่งแล้วก็เอาออยม์คหนึ่งแบกตรงไปยังป่า กะเดี่ยว" (ราช. 432)
- "ควยพระยาพระคลังรั้งสั่งใส่เกล้า ๆ สั่งว่า จะไค้เชิญ พระราชดำเนิน ณ หอพระมนเทียรธรรมลงไป ณ สลอบ" (พงศ. 62/9)
- รัชกาลที่ 4 "ควยนายเสถียรรักษาปลัดวังชายรั้งสั่งสมเด็จพระเจ้า นองยาเธอเจ้าฟ้ามหามาลาใส่เกล้า ๆ สั่งว่า" (พงศ. 62/286)
- "ควรจะให้หม่อมหม่อมไค้ได้อ่านำพระพิพัฒน์สัจจารับพระราชทาน เบี้ยหวัด เขามาเฝ้าไค้เฝ้าละอองธุลีพระบาท ไ้หมาหาท้าวนาง ผู้รั้งนำเฝ้ากราบบังคมทูลพระกรุณาตามขอความ" (ประกาศ. 72)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า รั้งสั่ง น่าจะถือว่าเป็นคำกริยากับคำนามเรียงกัน ใช้ในความหมายว่า "รั้งคำสั่ง"

ในภาษาสมัยก่อน คำว่า รั้งสั่ง นอกจากจะปรากฏในแบบของคำกริยากับคำนาม เรียงกัน และถือว่าเป็นคำสองคำดังตัวอย่างเหล่านี้แล้ว คำนี้ยังใช้เป็นคำนามคำเดียว มีความหมายตรงตามพจนานุกรม ๆ ว่า "คำสั่ง (สำหรับเจ้านาย)" หรือเป็นคำกริยากำเดียว มีความหมายตรงตามพจนานุกรม ๆ ว่า "ครัส" เหมือนในภาษาปัจจุบันได้ เช่น

ตัวอย่าง

- รัชกาลที่ 1 "เดี่ยวเหยียงก็เข้าไปทูลนางโฮเฮว่า โฮจิ้นแอบรั้งสั่ง ให้หากองทัพหัวเมืองเข้ามา จะจับเอาข้าพเจ้าทั้งสิบคนไปฆ่า เสีย"

(สาม. 35)

หมายเหตุ คำว่า แอบ หมายถึง แอบอ้าง จะกล่าวถึงต่อไปในเรื่อง คำซ่อน

“พระมหาเทวีกับสมิงมราหุเป็นชู้กัน กิดแต่งหนังสือแอบรับสั่งพระราชบิดา
ใหญ่กกองทัพมาจับชู้ทั้งนี้ ข้าจะใคร่เป็นขบถต่อพระราชบิดาหามิได้” (ราช. 138)

รัชกาลที่ 4 “ให้เรียกชื่อเมืองทั้ง 2 ให้ถูกตองตามรับสั่ง” (ประกาศ. 111)

“แต่ให้พระสุรัสวดีหมายประกาศแก่พระราชวงศานุวงศ์
และข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือนผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายหน้าฝ่ายใน
แลให้กรมพระนครบาลหมายประกาศแก่อาณาประชาราษฎร
ให้รู้แจ้งทั่วกัน อย่าให้ขาดใครตามรับสั่ง” (ประกาศ. 66)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า รับสั่ง น่าจะถือว่าเป็นคำนามคำเดียว ใช้ในความหมาย
ตรงตามพจนานุกรม ๆ และตรงกับสมัยปัจจุบันว่า “คำสั่ง (สำหรับเจ้านาย)”

“เที่ยงแล้วทูลหม่อมบนเสด็จออกขุนนาง รับสั่งไม่ให้เรา
ออกไป” (จ.ม.วชิรฤทธิศ. 17)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า รับสั่ง ใช้เป็นคำกริยาคำเดียว ใช้ในความหมายตรงตาม
พจนานุกรม ๆ และตรงกับสมัยปัจจุบัน ว่า “ตรัส”

นอกจากจะใช้คำว่า รับสั่ง เป็นคำนามคำเดียวแล้ว ในภาษาสมัยก่อนยังมีคำว่า
ขอรับสั่ง ใช้เป็นคำนามคำเดียวด้วย เช่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 3 “พระยาจุฬาราชมนตรี จักขอรับสั่งออกมา” (พงศ. 62/134)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า ขอรับสั่ง น่าจะมีความหมายว่า “คำสั่ง (สำหรับเจ้านาย)”

หมายเหตุ คำว่า รับสั่ง ซึ่งมีความหมายตามอักษราภิธานศรับที่ว่า “คำรับว่าขอรับ,
ว่าเจาคะ, ว่าพักคะ, ว่าเออ, แกกคนผู้สั่งการงานอันใด ๆ นั้น” มีที่ใช้ในภาษาสมัยก่อน แต่
ไม่มีใช้ในภาษารปัจจุบัน เช่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “แล้วตรัสถามว่า ท่านไม่ไช่เชื่อพระวงศ์ เป็นแต่ไต่ทรงเลี้ยงมา

หรือ อุปทูตก็รับสั่ง” (จ.ม.ราชโ. 179)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า รับผิดชอบ ไม่ใช่คำกริยากับคำนามเรียงกันคือ รับผิดชอบ ซึ่งมีความหมายว่า "รับคำสั่ง" และไม่ใช่คำนามคำเดียว ซึ่งมีความหมายตรงตามพจนานุกรม ว่าเป็น คำสั่ง (สำหรับเจ้านาย) แต่คำว่า รับผิดชอบ นี้ ใช้เป็นคำกริยาคำเดียว มีความหมายว่าเป็นการตอบรับคำถาม

3.2 คำซึ่งมีความหมายเหมือนกันและอยู่ในหมวดคำเดียวกัน แต่มีรูปต่างกัน

มีคำสองคำประกอบกันเข้าเป็นคำเดียว ใช้ในความหมายเดียวกันทั้งในสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน แต่สมัยก่อน คำสองคำนั้นเรียงสลับที่กับสมัยปัจจุบัน เช่นคำต่อไปนี้

✓ ตั้งแตง

(สมัยก่อน) ใช้ ตั้งแตง

(ปัจจุบัน) ใช้ แต่งตั้ง ในความหมายตรงตามพจนานุกรม ว่าเป็น ยกย่องขึ้น, ชู เลี้ยงให้มียศ, ให้ตำแหน่ง"

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ถ้ามีงสุรมณีจักร ไครราชสมบัติแล้วก็จะชูเลี้ยงตั้งแตงให้เรา

ทั้งปวงมียศถาศักดิ์คงอยู่ตามตำแหน่ง" (ราช. 159)

"อนึ่งผู้ใดเป็นข้าพระเจ้าอยู่หัว ๆ ตั้งแตงเป็นอัศวมหาเสนาบดี

ผู้ใหญ่ แลเสนาบดีผู้น้อยก็ ตั้งแตงเบนหลวงขุนหมื่นก็" (4 กฏ. 147)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า ตั้งแตง เป็นคำสองคำประกอบกันเข้าเป็นคำเดียว มีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า แต่งตั้ง ซึ่งมีวิธีเรียงคำสลับกัน

ข้อสังเกต คำว่า ตั้งแตง สมัยก่อนใช้ในความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกับคำว่า แต่งตั้ง ในสมัยปัจจุบัน คือใช้ตรงตามความหมายในพจนานุกรม ว่าเป็น ยกย่องขึ้น, ชู เลี้ยงให้มียศ, ให้ตำแหน่ง" แต่คำว่า แต่งตั้ง เมื่อปรากฏในภาษาสมัยก่อนจะมีความหมายคล้ายกับ คำว่า แต่ง หรือ ตกแต่ง ในสมัยปัจจุบัน เช่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ประดับด้วยคนถวยคนออย และคนไม่มีคอกมีผลแต่งตั้ง

ให้ตระการตา"

(ราช. 500)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า แต่งตั้ง มีความหมายคล้ายกับคำว่า แต่ง หรือ ตกแต่ง ในภาษาปัจจุบัน ซึ่งมีความหมายตามพจนานุกรม ๆ ว่า "ประดับ, จัดให้งาม" คำว่า แต่งตั้ง ซึ่งมีที่ไ้ทั้งในภาษาสมัยก่อนและสมัยปัจจุบันนั้น อาจเขียนเปรียบเทียบให้เห็นชัดดังนี้

(สมัยก่อน) ใ้ ตั้งแต่ง, และ แต่งตั้ง

(ปัจจุบัน) " แต่งตั้ง, และ แต่ง, ตกแต่ง

✓ ตัดฉา

(สมัยก่อน) ใ้ ตัดฉา

(ปัจจุบัน) " ฉาตัด ในความหมายว่า "ชำแหละส่วนของร่างกายเพื่อตรวจรักษาโรค"

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 6 "เหตุนี้เมื่อมีหมู่คณะข้าราชการทางฝ่ายบ้านเมืองหรือพลเมืองที่มีความเจ็บไข้หรือบาดเจ็บที่จำเป็นจะต้องเย็บตองฉาหรือตองรักษาทางนี้แล้ว ทางกองทหารฝรั่งเศษก็มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือให้ยารักษา และจัดการเย็บตัดฉาบาดแผลนั้น ๆ ให้" (จ.ม.พ. ยี่ดจันท์.50)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า ตัดฉา เป็นคำสองคำประกอบกันเข้าเป็นคำเดียว มีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า ฉาตัด ซึ่งมีวิธีเรียงคำสลับกัน

"สำหรับรับส่งคนไข้และถูกอาวุธ มีรถไฟกระบวนพิเศษ, มีรถพยาบาลและรถห้องตัดฉา, ห้องยา, ห้องเครื่องมือพร้อม," (สงคราม. 40)

คำว่า ห้องตัดฉา ตามตัวอย่างนี้ ในสมัยปัจจุบันใ้ชื่อว่า ห้องฉาตัด หมายเหตุ ในสมัยรัชกาลที่ 6 นอกจากจะใช้คำว่า ตัดฉา ซึ่งมีวิธีเรียงคำสลับที่กับในสมัยปัจจุบันแล้ว ยังอาจใ้คำว่า ฉาตัด เช่นเดียวกับสมัยปัจจุบันไ้ด้วย เช่น

"ในเมืองจันทบุรีครั้งนั้น หาไ้มีแพทย์หลวงประจำสำหรับทำการรักษาโรคภัย เช่นทำการฉาตัดบาดแผลไ้" (จ.ม.พ. ยี่ดจันท์.49)

✓ โทโสโมโต

(สมัยก่อน) ใช้ โทโสโมโต

(ปัจจุบัน) " โมโทโตโส ในความหมายว่า "โกรธ"

ตัวอย่างรัชกาลที่ 3 "เซอร์เซมส์บุคเป็นผู้มีสติปัญญาตั้งอยู่ในยุคศิวิไลซ์

ปราศจากโทโสโมโต"

(พงศ. 62/179)

"ท่านเสนาบดีเห็นว่าโยเซฟบาลเลศเคียทุดเป็นคน

โทโสโมโตมาก"

(จ.ม.อ. 41)

ตามตัวอย่างเหล่านี้คำว่า โทโสโมโต เป็นคำสองคำประกอบกันเข้าเป็นคำเดียว มีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า โมโทโตโส ซึ่งมีวิธีเรียงคำสลับกัน

ปล้ำมวย

(สมัยก่อน) ใช้ ปล้ำมวย

(ปัจจุบัน) " มวยปล้ำ หมายถึงกีฬาชนิดหนึ่ง

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "เมื่อแรกเสด็จออกพ้อช้าง วันแทะว้าวชนกระบือชนชุมพาชน ช้างชนคนชนปรบไถคี่ชงโคนปล้ำมวยคี่ตั้งพันแย่งเชิงวางเลนกล คี่มา"

(1 กฏ. 137)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า ปล้ำมวย เป็นคำสองคำประกอบกันเข้าเป็นคำเดียว มีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า มวยปล้ำ ซึ่งมีวิธีเรียงคำสลับกัน

หมายเหตุ คำว่า มวยปล้ำ มีใช้ในภาษาสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 เช่น

ตัวอย่างรัชกาลที่ 4 "จะทอดพระเนตรกระบวณแหตาง ๆ แลการวิ่งมา

แลมวยปล้ำแลอื่น ๆ"

(ประกาศ. 349)

รัชกาลที่ 5 "แลเวลาบายที่เสด็จขึ้นแลก็มีมวยปล้ำกระบี่กระบองต่อไป"

(สิบสองเดือน. 223)

แปลงเปลี่ยน

(สมัยก่อน) ไซ่ แปลงเปลี่ยน

(ปัจจุบัน) "เปลี่ยนแปลง ในความหมายตรงตามพจนานุกรม ๆ ว่า
"ทำให้ลักษณะต่างไป"ตัวอย่างรัชกาลที่ 3 "อันจะคิดแปลงเปลี่ยนนั้นเป็นแต่คำว่าควยการซื้อชายอันมีอยู่
ที่ปลายหนังสือสัญญา นั้น" (พงศ. 62/145)ตามตัวอย่างนี้ คำว่า แปลงเปลี่ยน เป็นคำสองคำประกอบกันเข้าเป็นคำเดียว
มีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีวิธีเรียงคำสับกันหมายเหตุ ในภาษาสมัยรัชกาลที่ 5 ไซ่คำว่า เปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกับในสมัย
ปัจจุบัน เช่นตัวอย่างรัชกาลที่ 5 "ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงไว้แล้ว ถ้าไม่
เป็นการขัดข้องของกาลสมัยอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าก็ไม่ไค่คิด
เปลี่ยนแปลงหรือถอนอย่างหนึ่งอย่างใดเลย" (สิบสองเดือน. 37)รองฟ้อง

(สมัยก่อน) ไซ่ รองฟ้อง

(ปัจจุบัน) "ฟ้องรอง มีความหมายตรงกับคำว่า ฟ้อง ในพจนานุกรม ๆ ว่า
"กล่าวหา, กล่าวโทษต่อผู้ใหญ่หรือต่อศาล"ตัวอย่างรัชกาลที่ 1 "ถ้าป่วยไซ่แลมีกิจการไป กลับมาแล้วให้รองฟ้องคดีนั้น
แต่ในเคื่อนหนึ่งลงมา" (๒ กฏ. 33)"ถ้าเจ้าทรัพย์ทวงถามผู้ยืมมิให้ ให้รองฟ้องแต่ใน 3 เดือน
ถ้าพนกำหนดแล้วจึงมาฟ้องอย่าให้รับบังคับบัญชา"

(3 กฏ. 140)

รัชกาลที่ 4 "ถ้ามีผู้ใดมาร้องฟ้องหรือเกิดความคับแค้นประการใด ๆ ก็ดี
จะเอาโทษแก่ผู้นั้น" (ประกาศ. 53)

"ให้ปรับใหม่ผู้ที่เป็นนายบอนและเจ้าของที่คนละ 10 ตำลึง
ผู้ใดเล่นควายกันแลเจ้าของคานนั้นคนละ 5 ตำลึง แลทนายเรือน
คนละ 3 ตำลึงให้แก่ผู้จับได้แลผู้มาร้องฟ้อง" (ประกาศ. 43)

รัชกาลที่ 5 "มีผู้มาร้องฟ้องว่ากล่าวชำระโคความจริง ให้ลงพระราช
อาญา" (ประกาศ. 5/5)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า ร้องฟ้อง เป็นคำสองคำประกอบกันเข้าเป็นคำเดียว
มีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า ฟ้องร้อง ซึ่งมีวิธีเรียงคำสลับกัน
หมายเหตุ ในภาษาสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 นอกจากคำว่า ร้องฟ้อง แล้ว
ยังใช้คำว่า ฟ้องร้อง เหมือนในสมัยปัจจุบันด้วย เช่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 "ให้เห็นแก่พระศาสนา อย่าได้ปิดบังอำพรางไว้ ให้มา
ฟ้องร้องว่ากล่าวในกรมพระธรรมการตามกระทรวง" (ประกาศ. 49)

"ไม่มีใครอาจฟ้องร้องว่ากล่าวได้" (ประกาศ. 95)

รัชกาลที่ 5 "เจ้าหน้าเจ้าของมาทวงว่ากล่าวฟ้องร้องพิจารณาโคความ
จริงดังนี้ ต้องจัดเป็นการชั่วคราวที่ 3 ให้ส่งตัวผู้นั้นให้ครุฑทำโทษ" (ประกาศ. 5/49)

หน้าพิน

(สมัยก่อน) ใช้ หน้าพิน

(ปัจจุบัน) "หน้าพิน ในความหมายว่า "พื้นที่อยู่ส่วนหน้าของปาก"

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "อยู่เย็นควมมาวิ้งมาตรงหน้าโจโฉแล้วจึงร้องว่า เราชื่อ
อยู่เย็นกลับมาแล้วก็เอาเกาทัณฑ์ยิงไปถูกปากโจโฉหน้าพินหัก
สองซีกตกลงจากมา" (สาม. 1066)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า หน้าพิน เป็นคำสองคำประกอบกันเข้าเป็นคำเดียว
มีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า พินหน้า ซึ่งมีวิธีเรียงคำสับกัน
คำว่า หน้าพิน ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า พินหน้า นี้ มีใช้เป็นภาษา
ปากในหมู่นักเรียนเก่าของสมัยปัจจุบัน

ออนใจ

(สมัยก่อน) ใช้ ออนใจ

(ปัจจุบัน) " ใจออน ในความหมายตรงตามพจนานุกรม ๆ ว่า "ยอมง่าย,
ส่งสารง่าย"

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "พระอาจารย์มะเปงไค่ฟั้งคั้งนั้นก็ออนใจจึงคิดว่า ทุกวันนี้
เราก็มีศรัทธาทยอดลงแด่ไค่อุปสมบทวชมาหลายพรรษาแล้ว
อนึ่ง จะซัดขึ้นอัฐมาสัยพระราชบุตรพระเจ้าแผ่นดินก็คุ้มสมควร" (ราช. 155)

ตามตัวอย่างนี้คำว่า ออนใจ เป็นคำสองคำประกอบกันเข้าเป็นคำเดียว
มีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า ใจออน ซึ่งมีวิธีเรียงคำสับกัน
คำว่า ออนใจ มีใช้ในสมัยปัจจุบัน มีความหมายตรงตามพจนานุกรม ๆ ว่า
"เหน้อยใจ, จิตใจเพรีย, ระอา, เบื่อ"

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย